ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУР ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ:

Тема 1: РЕФОРМА У МИТНІЙ СФЕРІ ОЧИМА БІЗНЕСУ

за результатами VI хвилі щорічного опитування українських експортерів та імпортерів

Проєкт «Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Київ 2021

ПРО ПРОЄКТ

Загальна мета проекту полягає підвищенні спроможності громадянського суспільства брати участь у розробці економічної політики в Україні.

Очікувані результати:

(1) посилення спроможності та ефективності ініціативи;

(2) активізація політичного діалогу між громадянським суспільством та державою з питань впровадження реформи у митній сфері

Термін реалізації проєкту: 36 місяців, з 1 січня 2020 року.

За фінансової підтримки Європейського Союзу, МФ «Відродження» та ATLAS Network (США).

Ініціатива є неформальною мережею ОГС із різних регіонів України, які дбають про покращення бізнес-клімату.

25 членів станом на жовтень 2021

Діяльність ініціативи спрямована на моніторинг впровадження митної реформи та сприяння діалогу щодо реалізації інституційної реформи митниці відповідно до принципів належного управління та принципів вільної торгівлі.

Громадській ініціатива сотворена у 2018 році у процесі реалізації проекту «Діалог зі сприяння торгівлі», який впроваджувався ІЕД за підтримки ЄС та МФ «Відродження».

Щорічне опитування українських експортерів та імпортерів: основа адвокаційної та аналітичної роботи Ініціативи

ІЕД розробив та застосовує з 2015 року спеціальний національний інструмент моніторингу та оцінки політики «Моніторинг спрощення процедур торгівлі».

Це інструмент виміру прогресу в сфері сприяння та спрощення процедур міжнародної торгівлі та роботи митниці, який засновано на оцінках безпосередніх учасників процесу реалізації політики — представників бізнесу.

В основі моніторингу лежать результати щорічного опитування 1000 підприємств експортерів / імпортерів по всій території України.

Відбулось 6 щорічних опитувань: 2015, 2016, 2017, 2018, 2020, 2021.

6-те Щорічне опитування: теми

Як бізнес оцінює діяльність митних органів та реалізацію реформ у митній сфері	Які кількісні та якісні оцінки вартості та тривалості процедур ЗЕД	Як бізнес оцінює різні митні процедури	Користування системою NCTS та отримання статусу AEO
Проходження митниці через «єдине вікно» та користування цифровими продуктами	Чому затримуються вантажі під час митного контролю	Чи легко оскаржити дії митних органів підприємствам	Що перешкоджає імпортерам та експортерам
Як вплинула Угода про Асоціацію на діяльність бізнесу	Звідки підприємства беруть інформацію, яка роль бізнес-асоціацій	Що там з корупцією на митниці	Що думає бізнес про «контрабанду» та «сірий імпорт»

КОГО БУЛО ОПИТАНО: ВИБІРКА

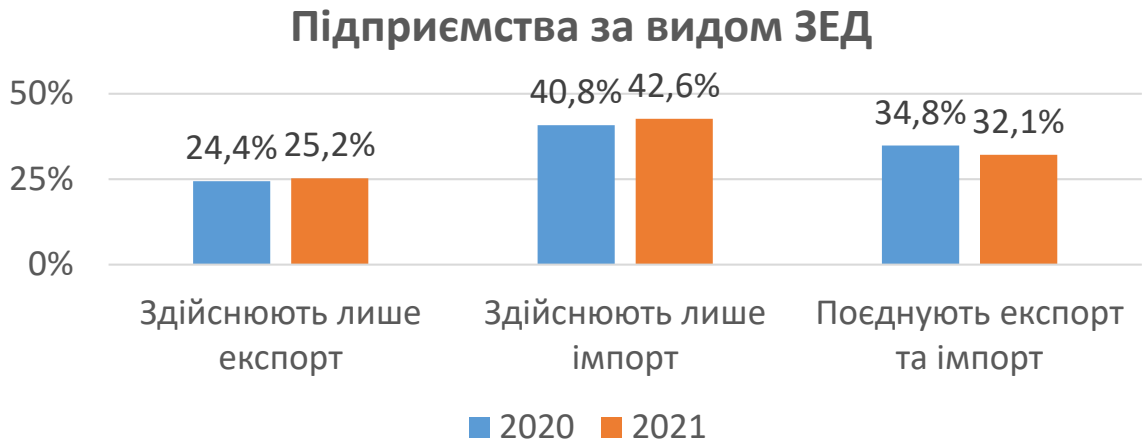
ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

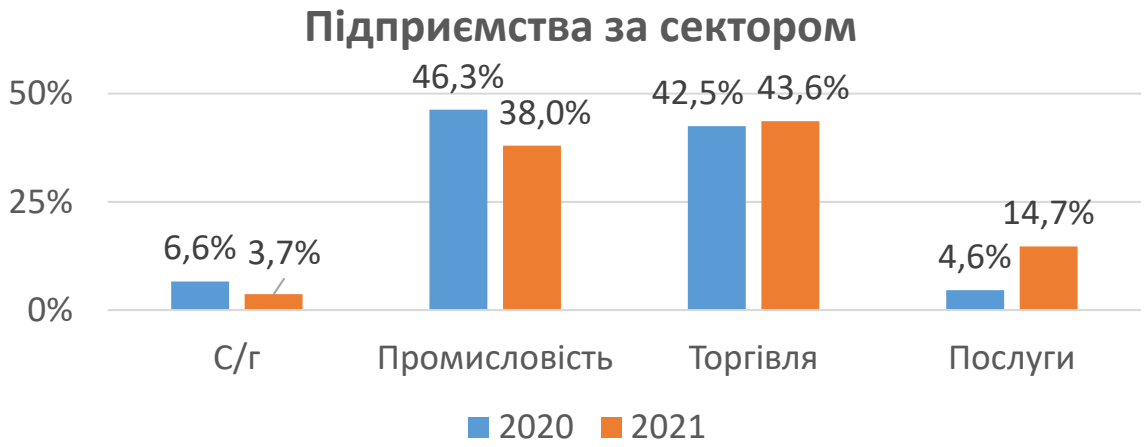
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

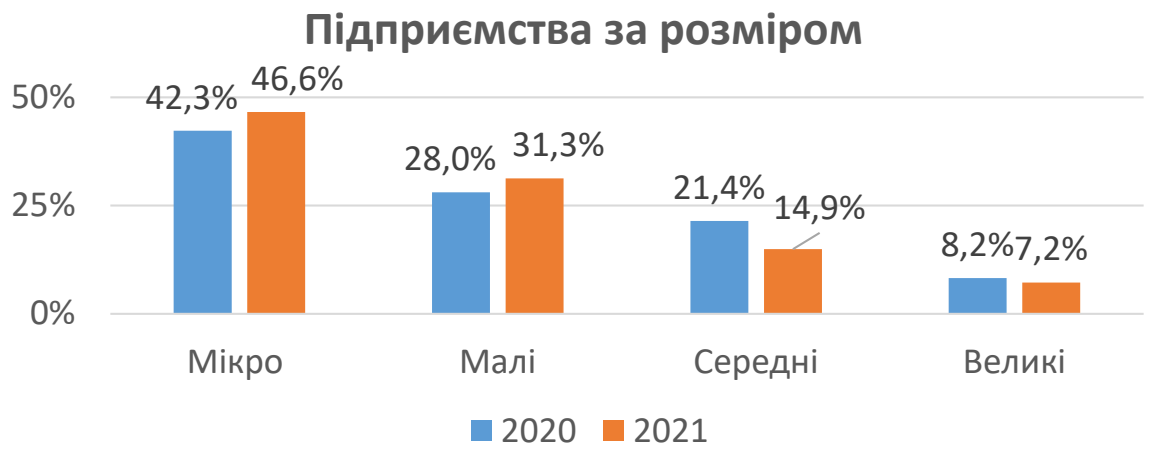
ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Вибірка: якими є опитані підприємства

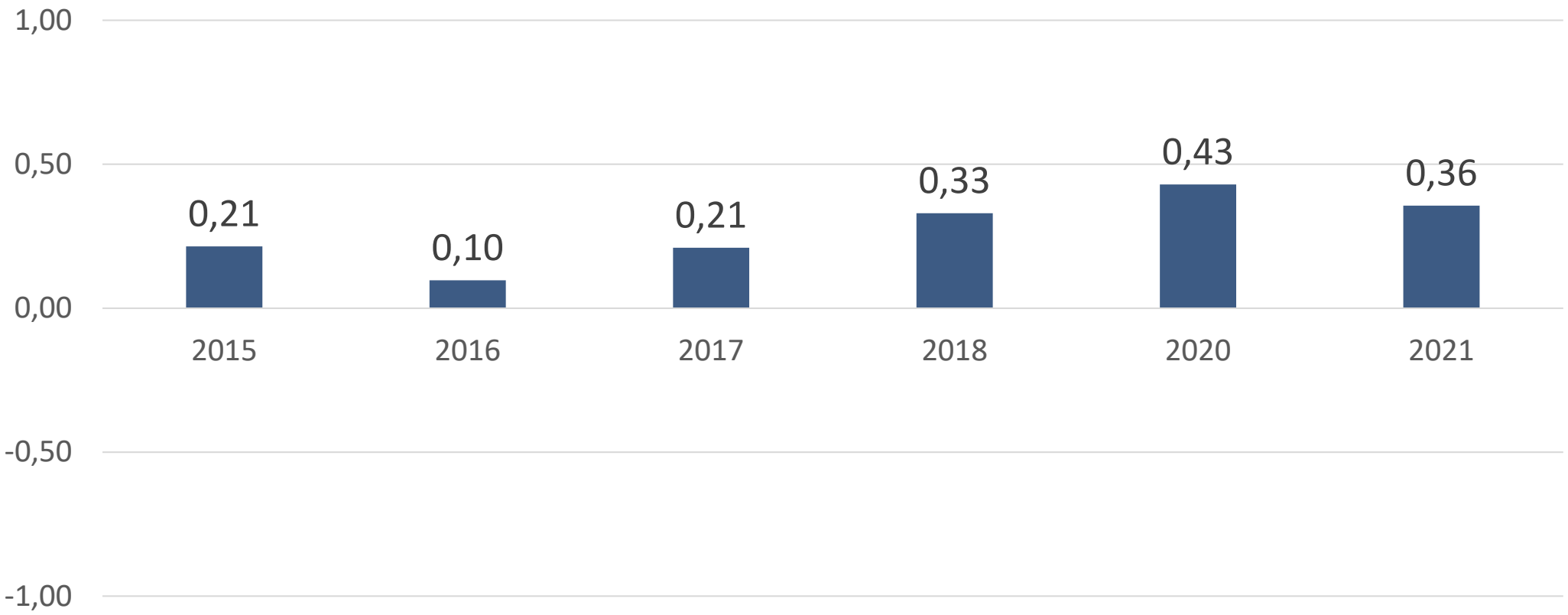

- 1000+ опитаних представників підприємств, що займаються експортом та/або імпортом
- Було опитано бізнес усіх розмірів: від мікропідприємств до великих підприємств. Більшість склали мікро- та малі підприємства
- Більшість опитаних – представники промисловості та торгівлі

ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ РОБОТИ МИТНИЦІ

ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
ATLAS NETWORK
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Індекс сприйняття роботи митниці (CPM)

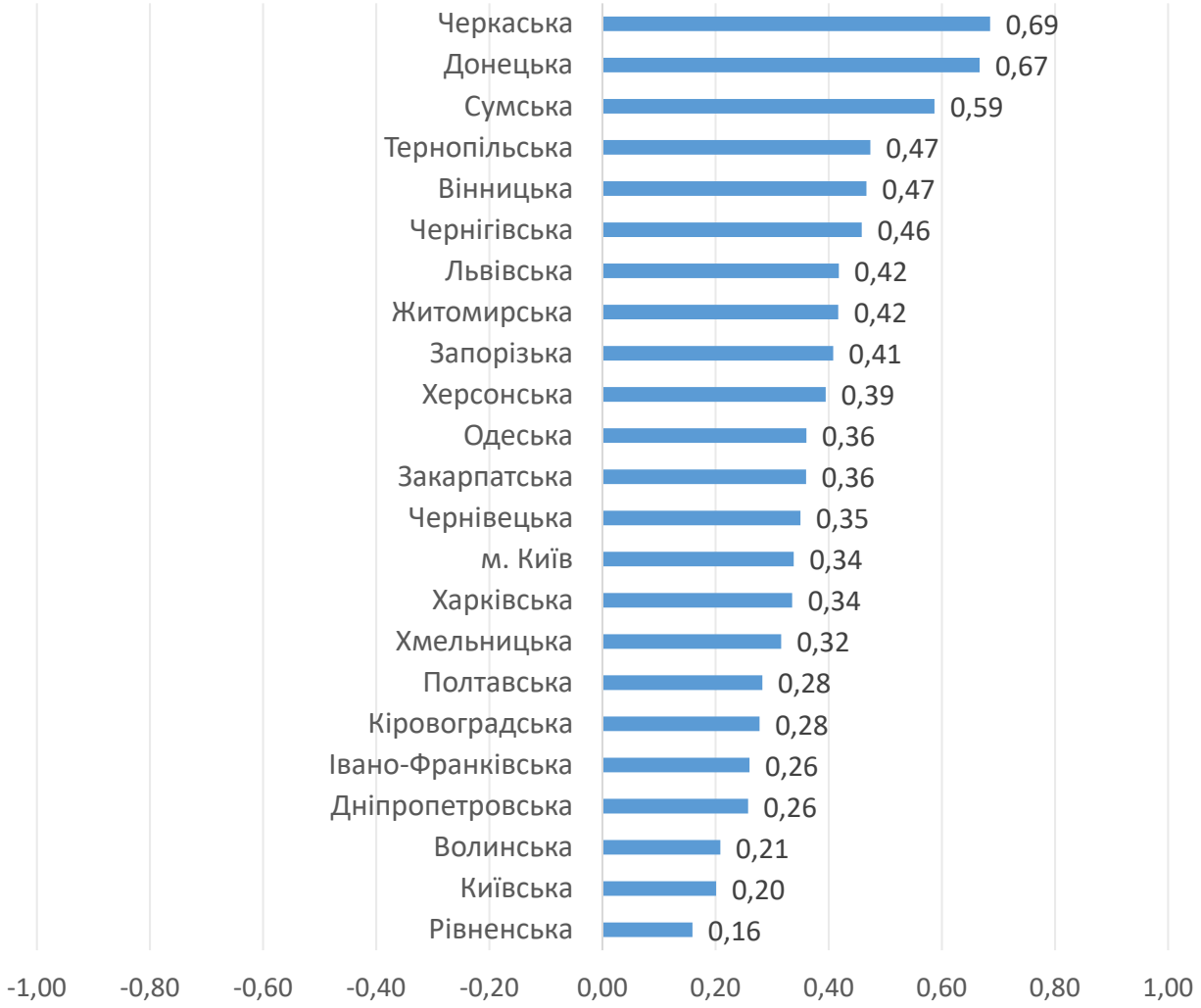
- **Оцінка роботи митниці погіршилася: значення Індексу CPM склало 0,36 на шкалі від -1 до 1**
- Індекс CPM знизився до рівня 2018 року після трьох хвиль зростання.

Оцінка роботи митниці: що стоїть за Індексом СРМ

- Майже 21% вважають митницю **ефективною і такою, що не має потреби у змінах**. Ця частка зменшилась до рівня 2017-2018 років після рекордних 27,9% у 2020 році.
- 57,1% респондентів вказали, що робота митниці **у цілому ефективна, але вимагає деяких змін**. Це найбільша частка за останні 5 років.
- Частка респондентів, які назвали роботу митниці **зовсім або в цілому неефективною**, дещо зросла (на 3 в. п.) порівняно з 2020 роком.

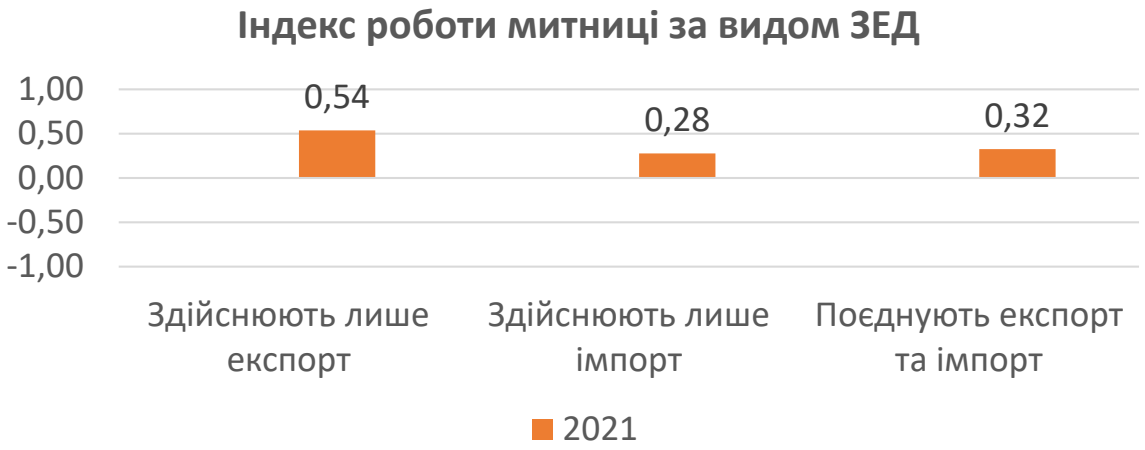
Індекс CPM: порівняння за регіонами

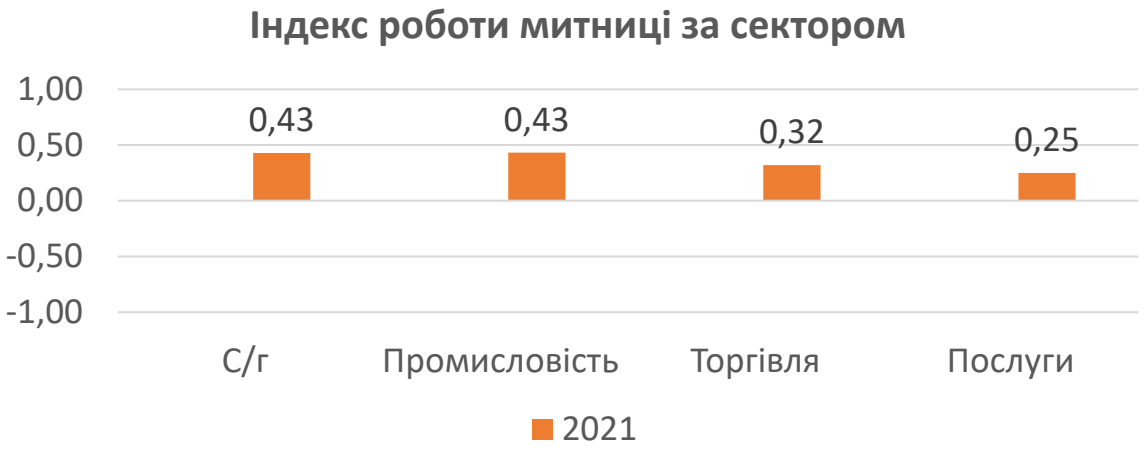

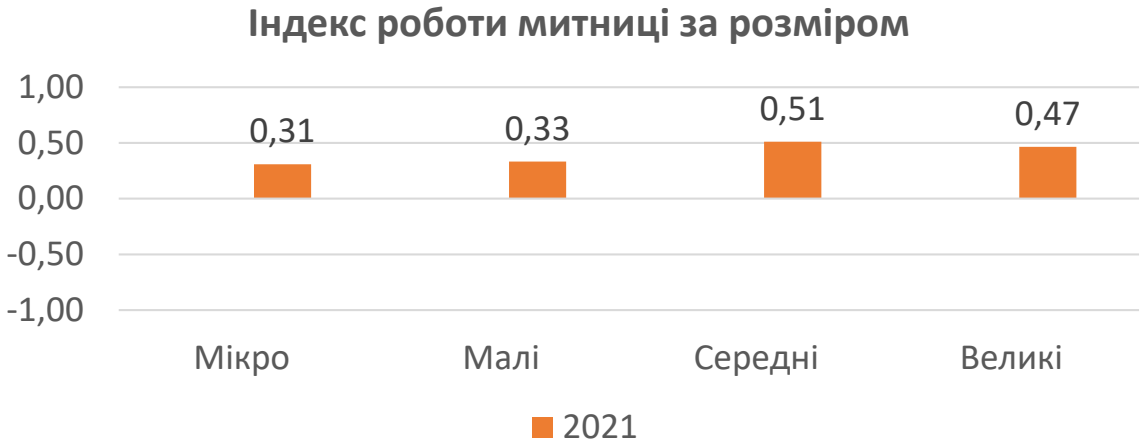
- Значення Індексу CPM позитивні у всіх регіонах.
- **Найкращі оцінки** поставили підприємства у Черкаській та Донецькій областях: значення Індексу CPM тут склало 0,69 та 0,67.
- **Найнижчі значення Індексу CPM** у Рівненській, Київській та Волинській областях. Але і тут переважають позитивні оцінки.

**Луганська та Миколаївська області не включені в аналіз через недостатню кількість респондентів*

Індекс СРМ: порівняння за типами підприємств

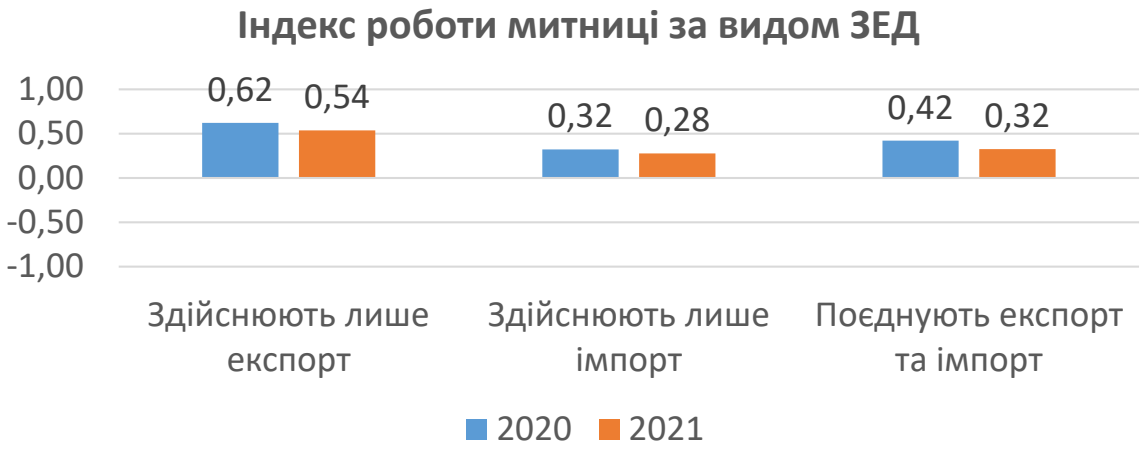

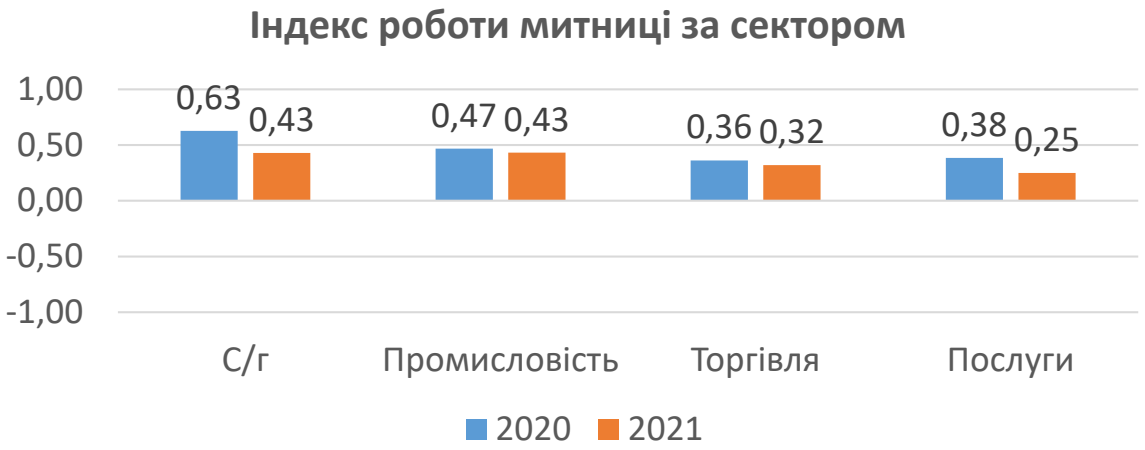

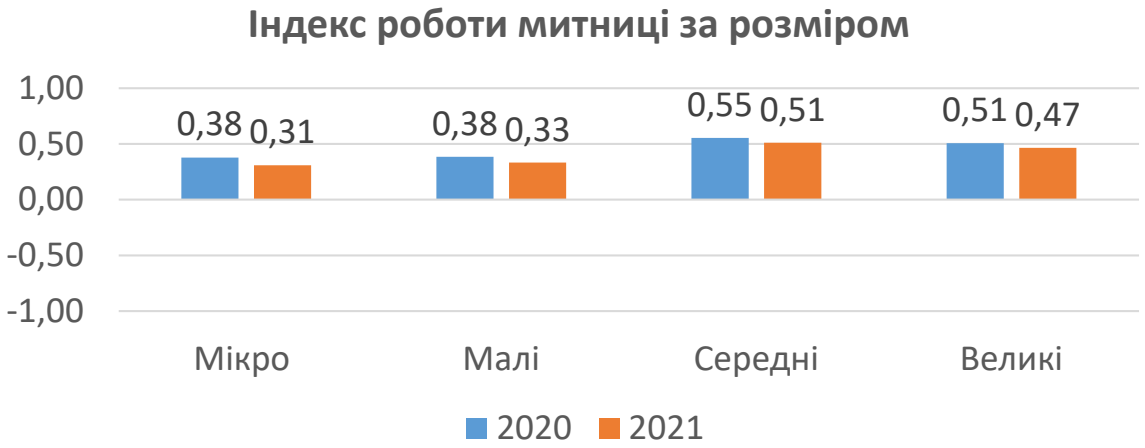

- **Експортери** оцінюють роботу митниці **найкраще**. Зокрема, вони частіше від інших вважать її ефективною і такою, що не потребує змін. Але для підприємств **з експортом** зафіксоване більше падіння оцінок, ніж для виключно імпортерів
- **С/г** та **промислові** підприємства оцінили роботу митниці **краще** від інших
- **Середні та великі** підприємства **краще** оцінюють роботу митниці, ніж малі та мікропідприємства

Індекс СРМ: порівняння за типами підприємств

- **Експортери** оцінюють роботу митниці **найкраще**. Зокрема, вони частіше від інших вважать її ефективною і такою, що не потребує змін. Але для підприємств **з експортом** зафіксоване більше падіння оцінок, ніж для виключно імпортерів
- **С/г** та **промислові** підприємства оцінили роботу митниці **краще** від інших
- **Середні та великі** підприємства **краще** оцінюють роботу митниці, ніж малі та мікропідприємства

Проблеми у роботі митниці за оцінками бізнесу

Проблеми у роботі митниці

- Частка підприємств, які **не відчули проблем на митниці**, **зменшилася** після стабільного зростання протягом 2016-2020 років
- Серед **виключно експортерів** майже 30% не відчули проблем – це більш ніж удвічі перевищує такі частки серед підприємств, які здійснюють імпорт
- Серед підприємств різних розмірів про проблеми на митниці **найрідше** повідомляють **середні** підприємства
- Кожне п’яте промислове підприємство (20,4%) не повідомляє про проблеми на митниці. Це більше, ніж в інших секторах
- Порівняно з 2020-м роком частки підприємств, що **не відчули проблем на митниці**, найбільше **зросли** у с/г секторі, серед великого бізнесу та серед підприємств, що експортують та імпортують

Проблеми у роботі митниці (2)

- **Недосконале митне законодавство** та **свідоме завищення митної вартості товарів** посідають чільні місця у рейтингу проблем у роботі митниць
- Проблемою номер один для виключно експортерів, великих та середніх підприємств, а також для с/г та промислових підприємств є **недосконале митне законодавство**
- Для імпортерів, мікро- та малих підприємств, а також для сфер торгівлі і послуг основною проблемою є **завищення митної вартості**
- **Виключно експортери** – єдина група за видом ЗЕД, де частка підприємств, які не стикалися з проблемами (29,3%), перевищує частки тих, які називали інші проблеми

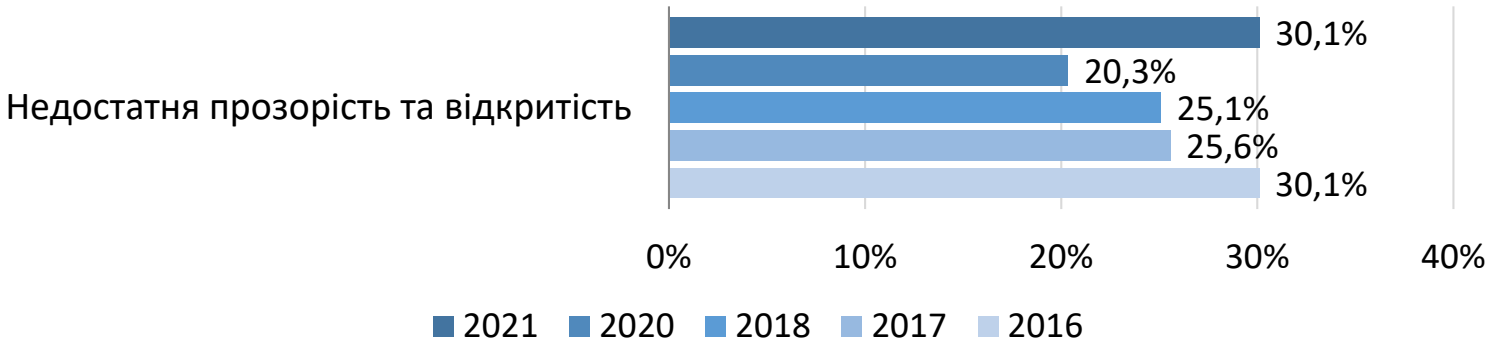
Проблеми у роботі митниці (3)

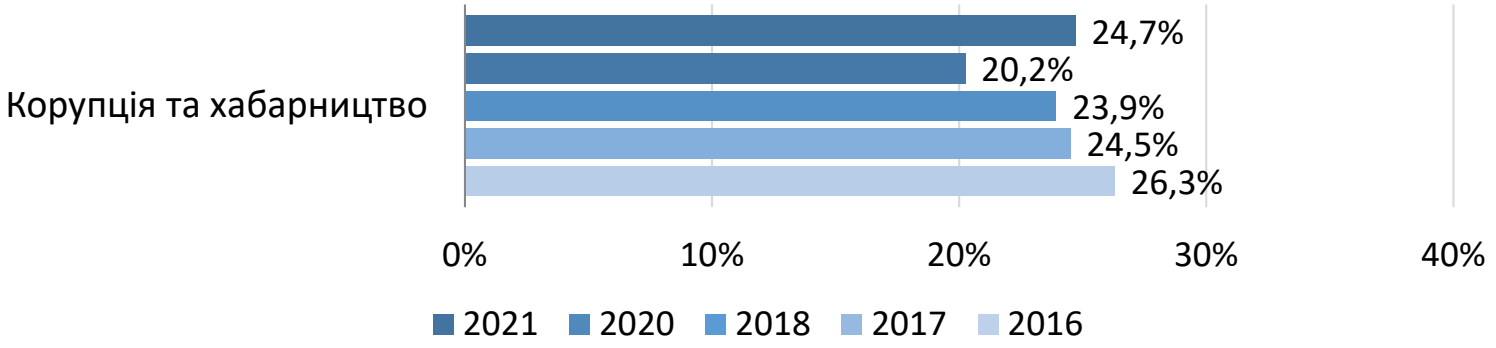
- Рекордно велика частка опитаних – 40,1% – назвала **свідоме завищення митної вартості товарів** проблемою
- Це більше, ніж протягом усіх попередніх хвиль опитування, коли ця частка не перевищувала 28% опитаних
- Про цю проблему говорять значні частки підприємств усіх розмірів, секторів та видів ЗЕД.
- Це свідчить про те, що проблема митної вартості стає все більше актуальною та може суттєво впливати на загальні оцінки роботи митниці

Проблеми у роботі митниці (4)

Частка підприємств, які назвали недостатню прозорість та відкритість серед проблем у роботі митниць

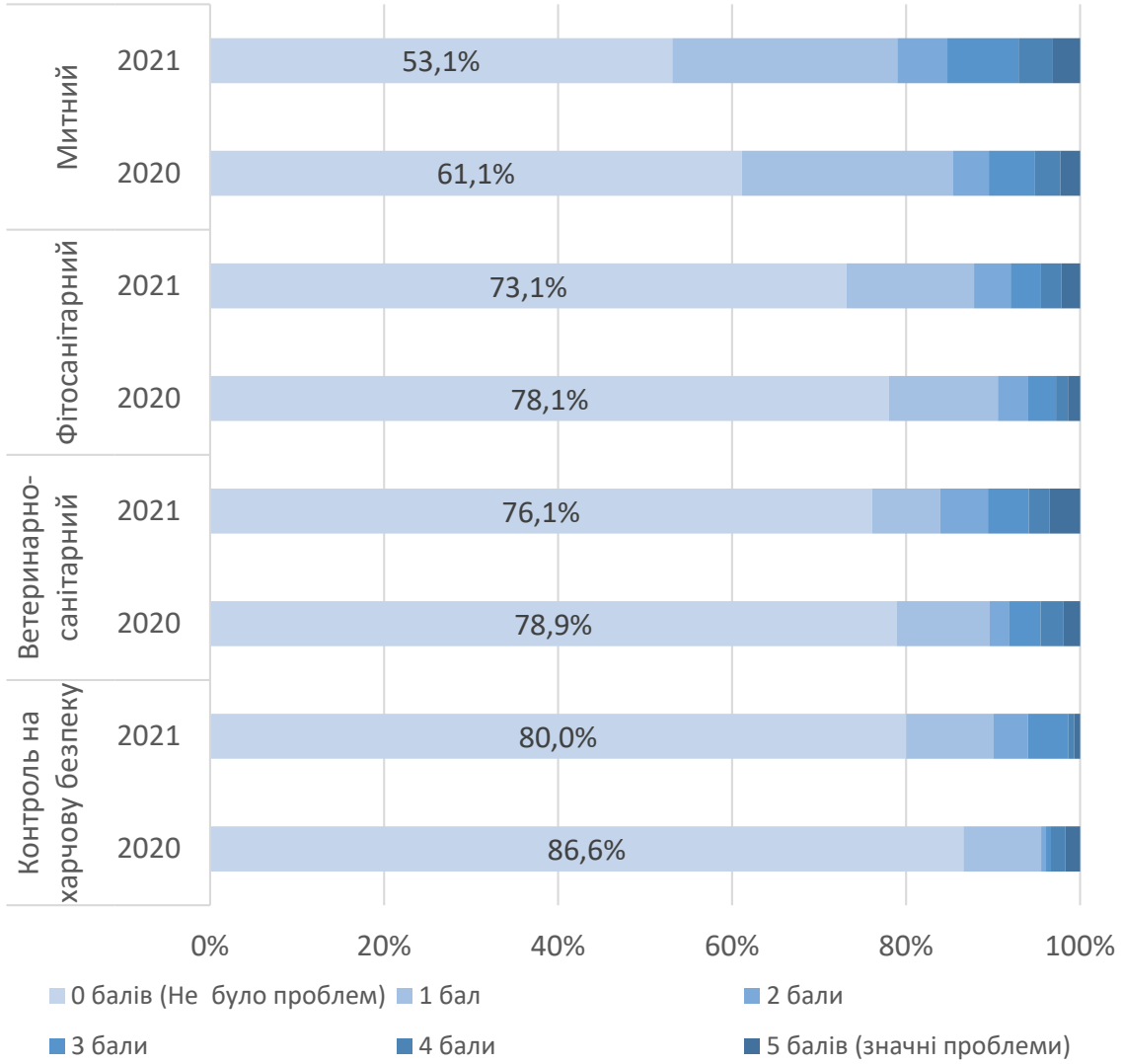

Частка підприємств, які назвали корупцію та хабарництво серед проблем у роботі митниць

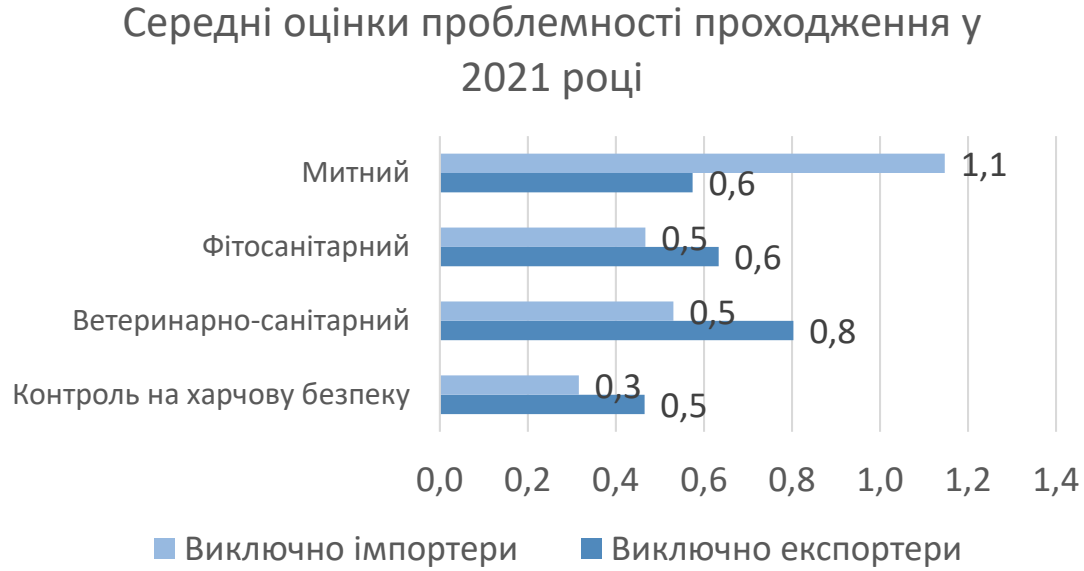

- Про проблеми **недостатньої прозорості та відкритості**, а також **корупції та хабарництва** у 2021 році говорили частіше, ніж рік тому
- На недостатню прозорість та відкритість вказали більше 30% респондентів. Востаннє ця частка була настільки високою у 2016 році
- Кожен четвертий респондент (24,7%) скаржиться на корупцію та хабарництво на митниці. Ця частка знову зросла після тимчасового зменшення у 2020 році

Оцінка проходження різних видів контролю

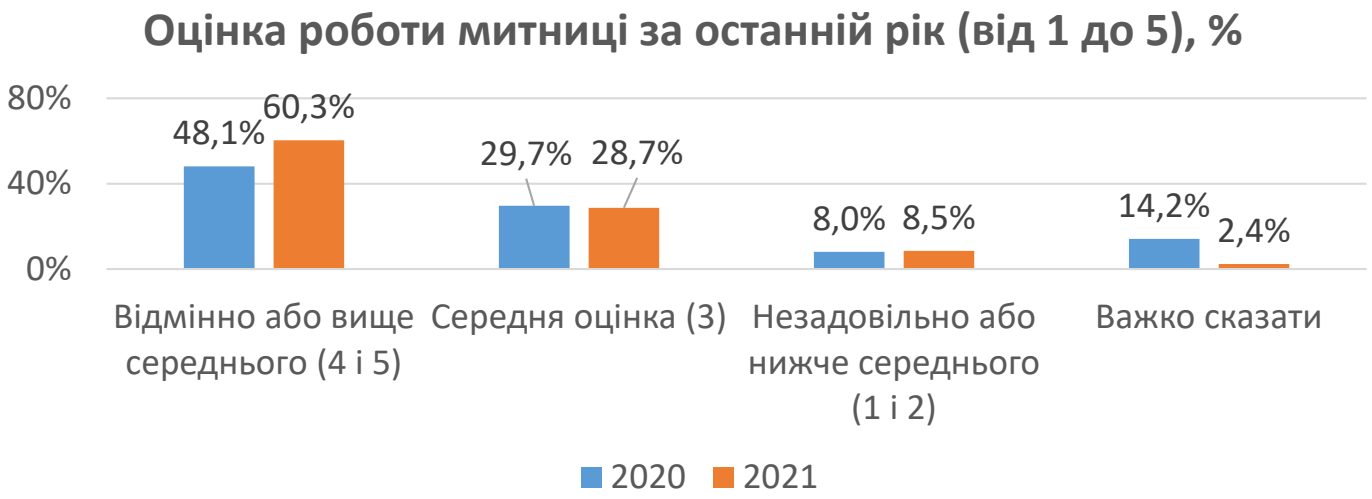
- Рівень проблемності усіх видів контролю залишається низьким: від 53,1% (митний контроль) до 80,0% (контроль на харчову безпеку) опитаних не мають жодних проблем у 2021 році.
- Митний контроль залишається більш проблемним порівняно з іншими видами контролю, але проблеми переважно незначні.
- Оцінка рівня проблемності майже не змінилася у 2021 році, порівняно з 2020
- Проходження різних видів контролю залишається більш проблемним для імпортерів, ніж для експортерів.

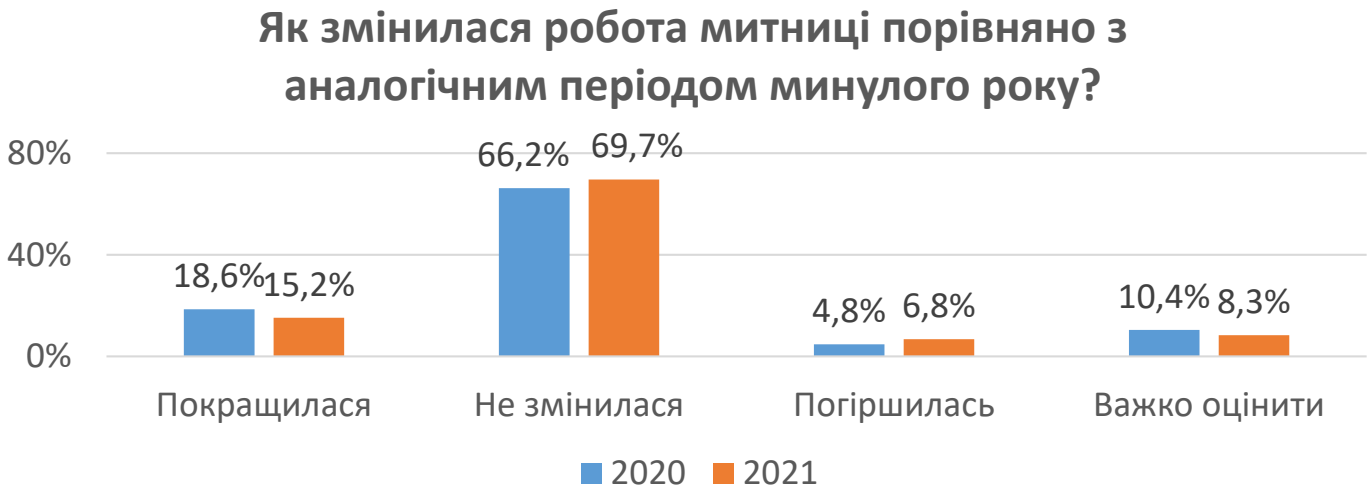

ОЦІНКИ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ МИТНИЦІ

ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
ATLAS NETWORK
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

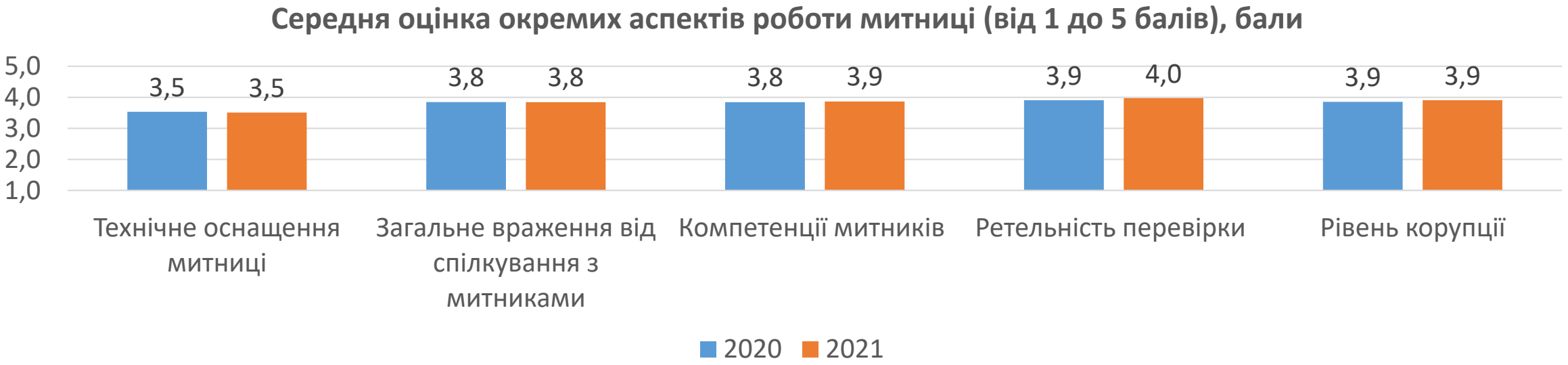
Сприйняття роботи митниці за останній рік

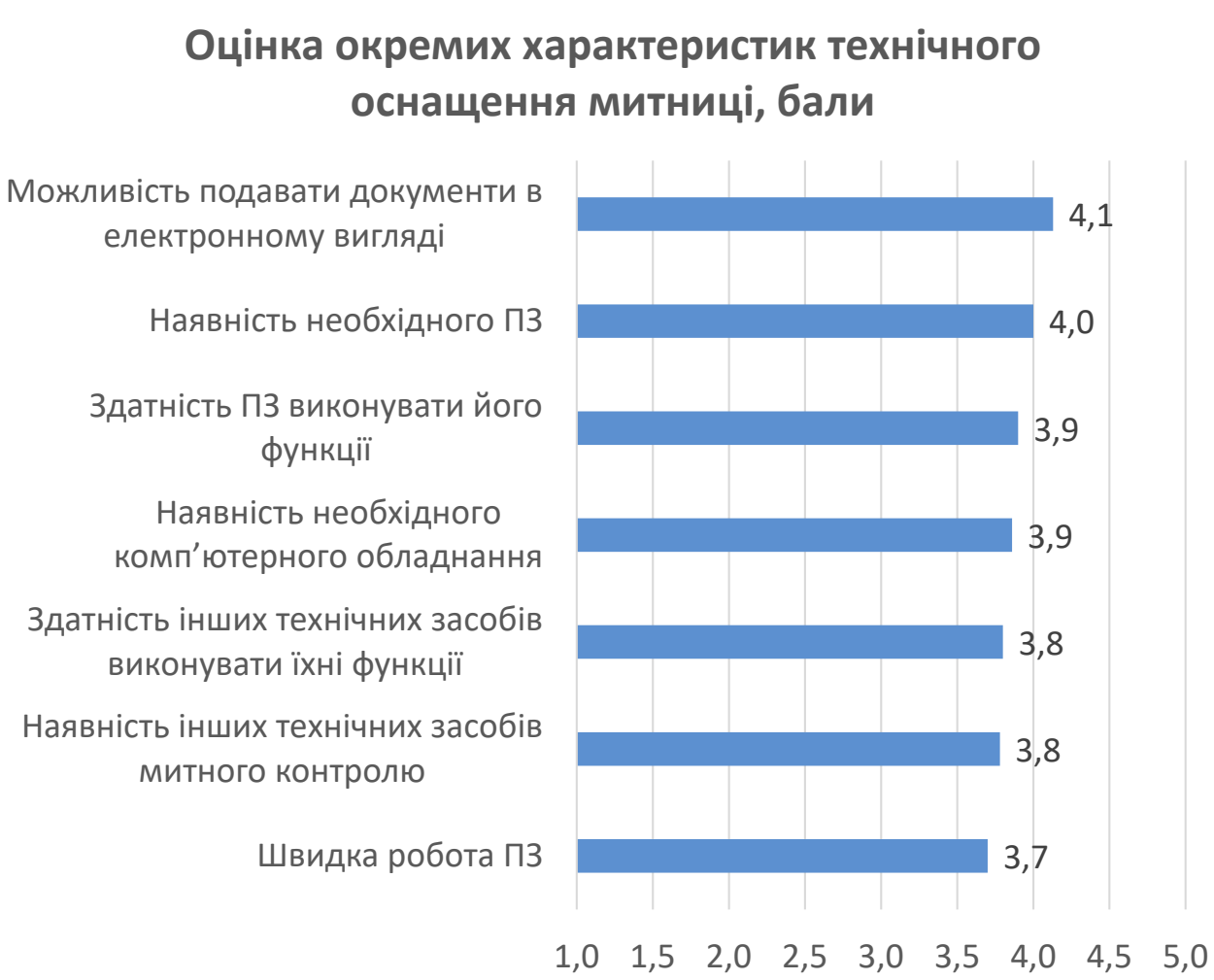
- Більше 60% опитаних оцінили роботу митниці за останній рік **добре та відмінно**. 8,5% дали **незадовільну оцінку**.
- **Середній бал**: 3,7 з 5 (у 2020 році – 3,6).
- У 2021 році зменшився відсоток підприємств, що **не можуть оцінити** роботу митниці
- **Виключно експортери** оцінили роботу митниці вище, ніж інші опитані (середня оцінка – 4 бали)
- Різниця в оцінках підприємств різних розмірів та секторів менше виражена
- 2/3 опитаних вважають, що ефективність роботи митниці **не змінилася** порівняно з аналогічним періодом у 2020 році
- Зменшилася **різниця між позитивними та негативними оцінками** змін: вона становить +8,4 в. п. у 2021 році порівняно з +13,8 в. п. у 2020 році.

Оцінка окремих аспектів роботи митниці

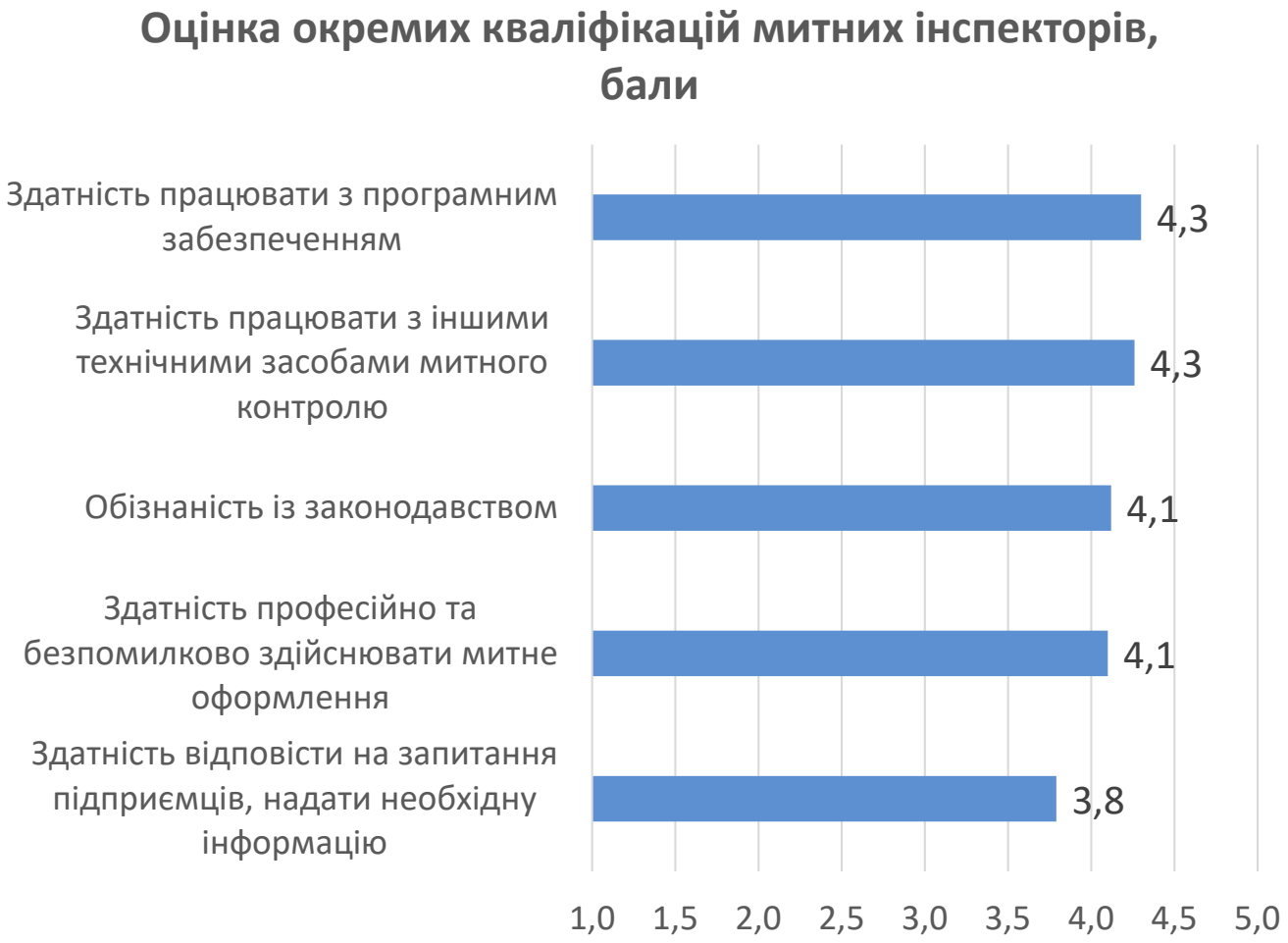
- Оцінки здійснені на **шкалі від 1 до 5**, де 1 – негативна оцінка, 5 – позитивна. Для показника «рівень корупції» 1 бал означає високий рівень корупції, 5 балів – низький рівень або взагалі немає корупції. Оцінки **практично не змінилися** порівняно з 2020-м роком
- Оцінки окремих аспектів роботи митниці, окрім технічного оснащення, дещо **перевищують загальну оцінку її роботи** у 2021 році (3,7)
- **Технічне оснащення митниці** оцінили нижче від інших аспектів: в середньому на 3,5 бала
- 62,7% респондентів оцінили **рівень корупції** як низький (4 і 5 балів). Це перевищує частку позитивних оцінок технічного оснащення (51,6%), але менше порівняно з іншими аспектами (67%+)

Оцінка окремих характеристик технічного оснащення митниці

- Середні оцінки всіх **характеристик технічного оснащення** митниці досить високі. Вони практично не змінилися порівняно з 2020-м роком
- **Можливість подавати документи в електронному вигляді** оцінена найкраще, що вказує на досить успішну автоматизацію роботи митниці
- **Швидкість роботи ПЗ** та **наявність інших технічних засобів митного контролю** оцінені найнижче. Це вказує на потребу у подальших інвестиціях в митну інфраструктуру
- **Виключно імпортери** гірше оцінили швидкість роботи та функціонал ПЗ
- **Середні та великі підприємства** оцінили наявність та функціонал ПЗ, а також можливість подання документів в електронному вигляді вище, ніж мікро- та малі
- **С/г та промислові підприємства** краще оцінили швидкість роботи та функціонал ПЗ

Оцінка окремих кваліфікацій митних інспекторів

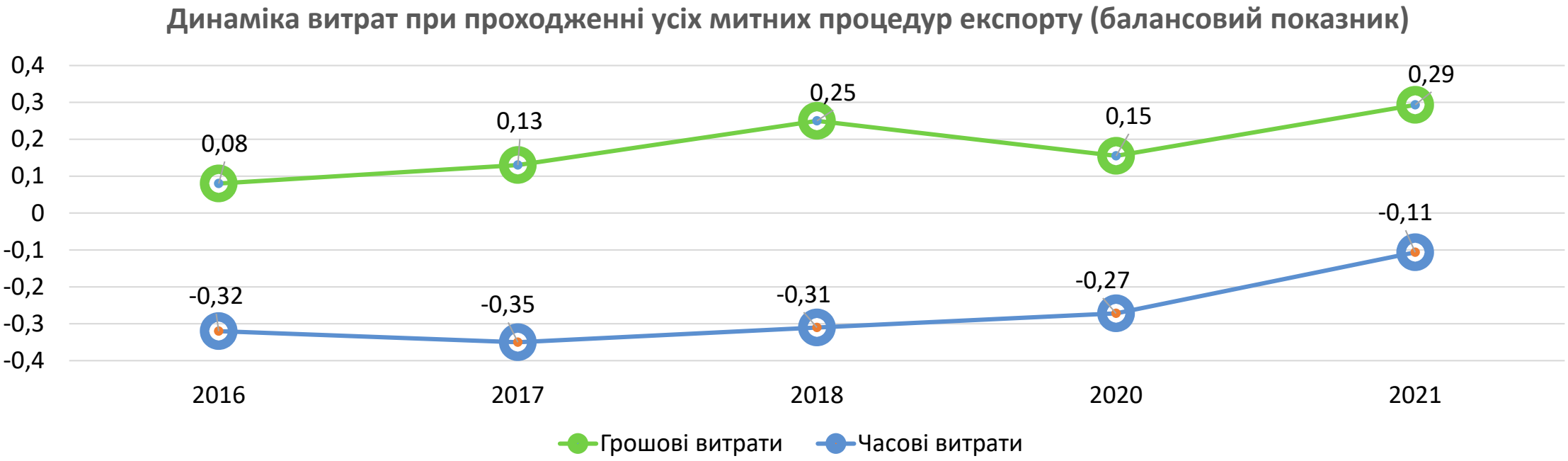

- Респонденти оцінили практично усі кваліфікації митних інспекторів в середньому на **4 або 4+ бали** з п’яти
- Оцінки майже не відрізняються від зроблених у 2020-му році
- **Здатність відповісти на запитання підприємців та надати необхідну інформацію** оцінена **найнижче**: на 3,8 бала з п’яти. Це означає потребу в навчанні для інспекторів
- **Виключно експортери** дещо краще оцінюють кваліфікації митних інспекторів
- Представники **середнього та великого бізнесу** оцінюють кваліфікації митних інспекторів краще, ніж у мікро- та малому бізнесі

ВАРТІСТЬ ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

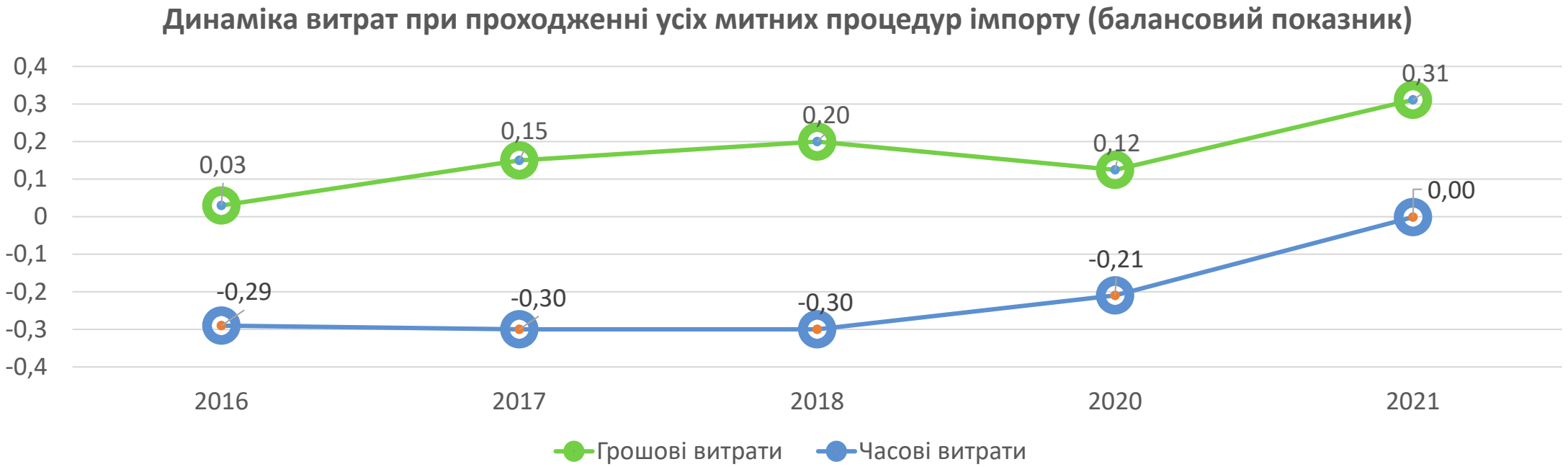
ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
ATLAS NETWORK
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Зміна вартості процедур митного оформлення порівняно з 2019 роком: експорт

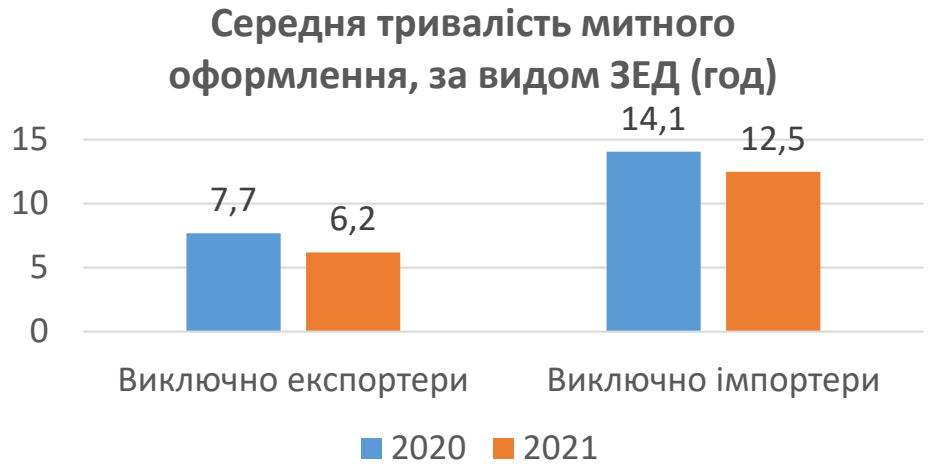
- **Вартість митного оформлення експорту продовжує зростати, при чому темпи зростання пришвидшилися**. Для більшості експортерів (63,2%) грошові витрати не змінилися, але вони у дев'ять разів частіше зростали (33,1%), ніж зменшувалися (3,7%).
- **Час митного оформлення експорту продовжує скорочуватися, але меншими темпами, ніж раніше.** Частка бізнесу, для якого воно стало швидшим, перевищує частку того, який почав витрачати на це більше часу. У с/г секторі зафіксоване балансове збільшення витрат часу на експорт (баланс = 0,08).

Зміна вартості процедур митного оформлення порівняно з 2019 роком: імпорт

- **Вартість митного оформлення імпорту продовжує зростати, а темпи її зростання істотно пришвидшились.** При цьому більше половини імпортерів повідомляють, що грошові витрати на митне оформлення імпорту не змінилися за останні 2 роки. У сфері послуг грошові витрати при імпорті зросли не так сильно, як в інших секторах.
- **Зменшення тривалості митного оформлення припинилося.** Вона скоротилася та зросла для однакових часток імпортерів, а для більшості з них – не змінилася. Для мікропідприємств зафіксовано збільшення витрат (балансовий показник = 0,08).

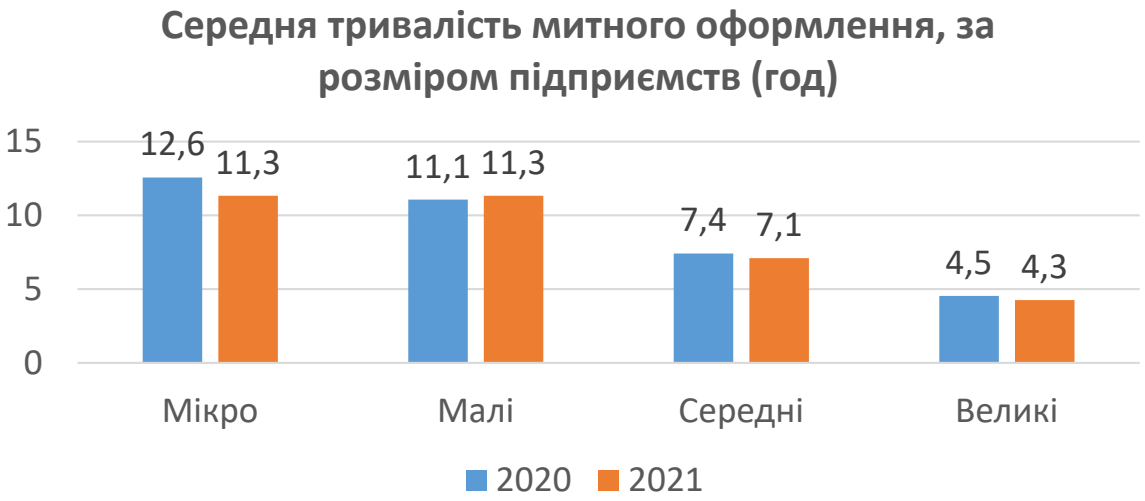
Швидкість митного оформлення

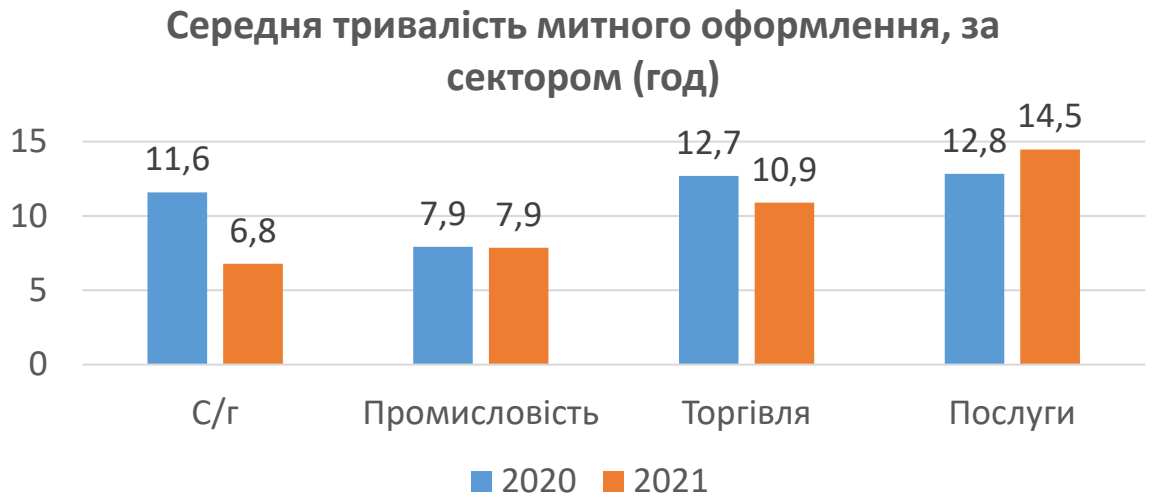

Швидкість митного оформлення: (1) тривалість в годинах та (2) оцінка опитаних.

- Тривалість митного оформлення: 10 год (10,4 у 2020 році).
- Оцінка опитаних: 3,5 бала з 5 можливих (3,6 у 2020 році)

Різниця між оцінками різних видів підприємств є незначною.

Швидкість митного оформлення (за митницями)

Тривалість митного оформлення:

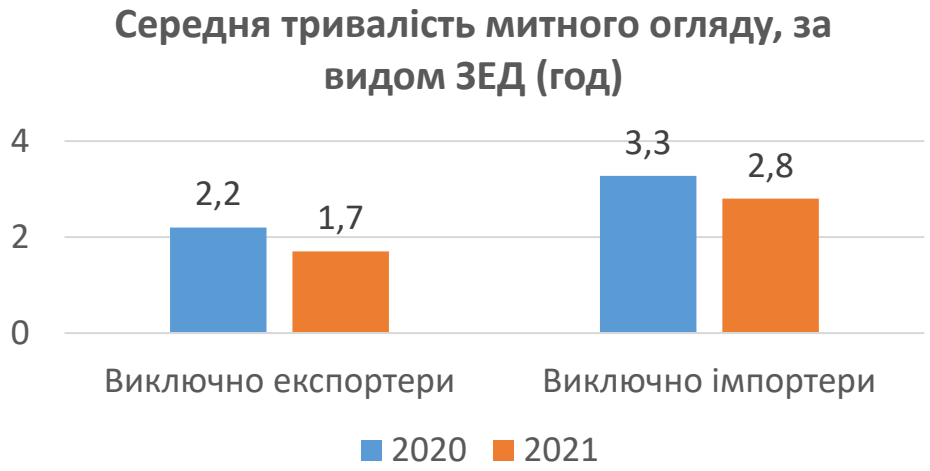
- Найшвидше: Поліська (4,7 год) та Подільська (5,6 год) митниці.
- Найдовше: Одеська митниця (20,4 год).

Оцінка опитаних:

- Найвищі оцінки — на Слобожанській митниці (3,9 бала).
- Найнижча оцінка — на Волинський митниці (3,0 бала), де одне з найбільш тривалих оформлень.
- Для більшості митниць оцінки майже не відрізняються від середньої для всіх опитаних (3,5 бала).

Примітка 1: В опитуванні використано класифікацію митниць 2020 року для здійснення порівнянь за деякими показниками.
Примітка 2: Зважаючи на недостатню наповнюваність підвибірки, Азовська та Східна митниці не включені в цей аналіз. Також неможливо провести аналіз за групами (сектор, розмір) для окремих митниць.

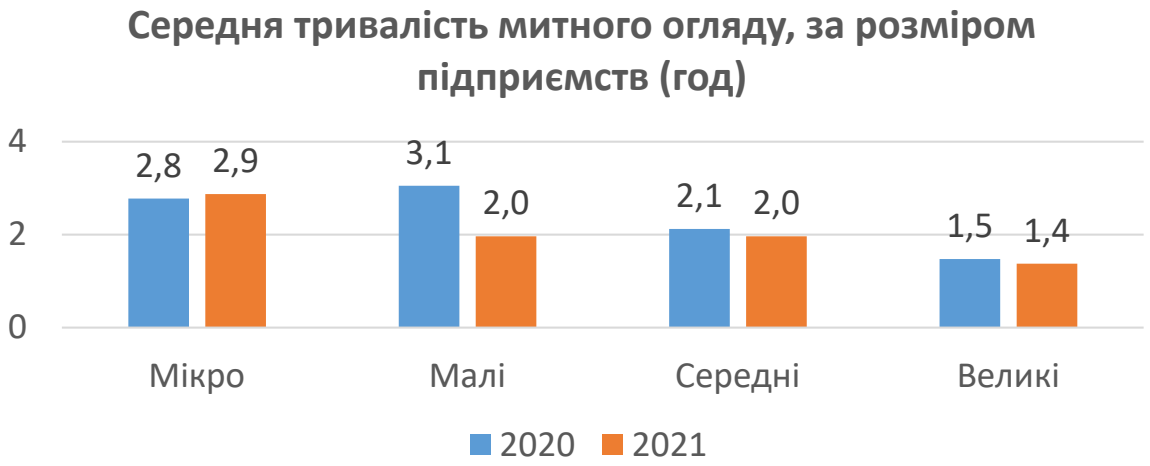
Швидкість митного огляду

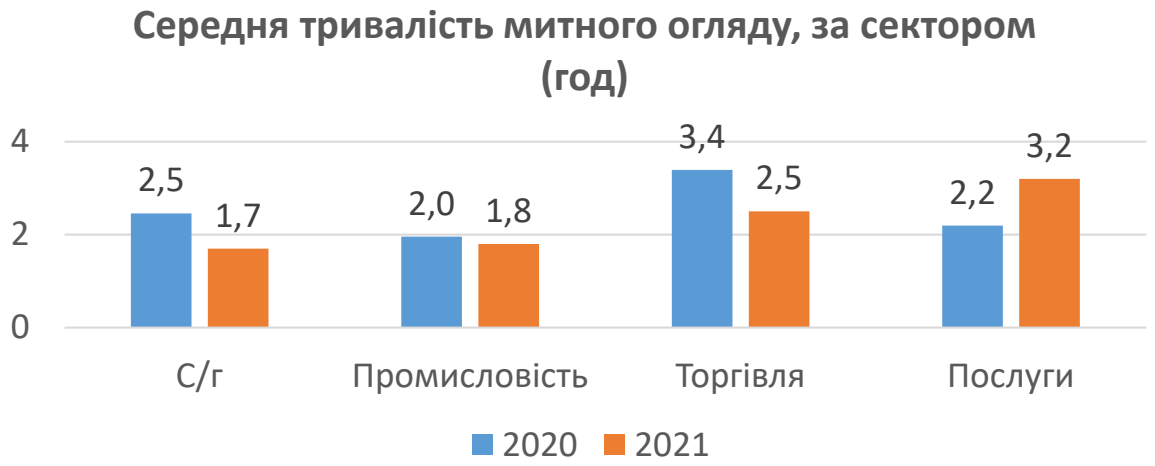

Швидкість митного огляду: (1) тривалість в годинах та (2) оцінка опитаних.

- Тривалість митного огляду: 2,2 год (2,5 у 2020 році).
- Оцінка опитаних: 3,7 бала з 5 можливих (3,8 бала у 2020 році)

Різниця між оцінками різних видів підприємств є незначною.

Швидкість митного огляду (за митницями)

Тривалість митного огляду:

- Найшвидше: Поліська (1,5 год) та Дніпровська (1,6 год) митниці.
- Найдовший огляд: Волинська (5,5 год) та Одеська (3,9 год).

Оцінка опитаних:

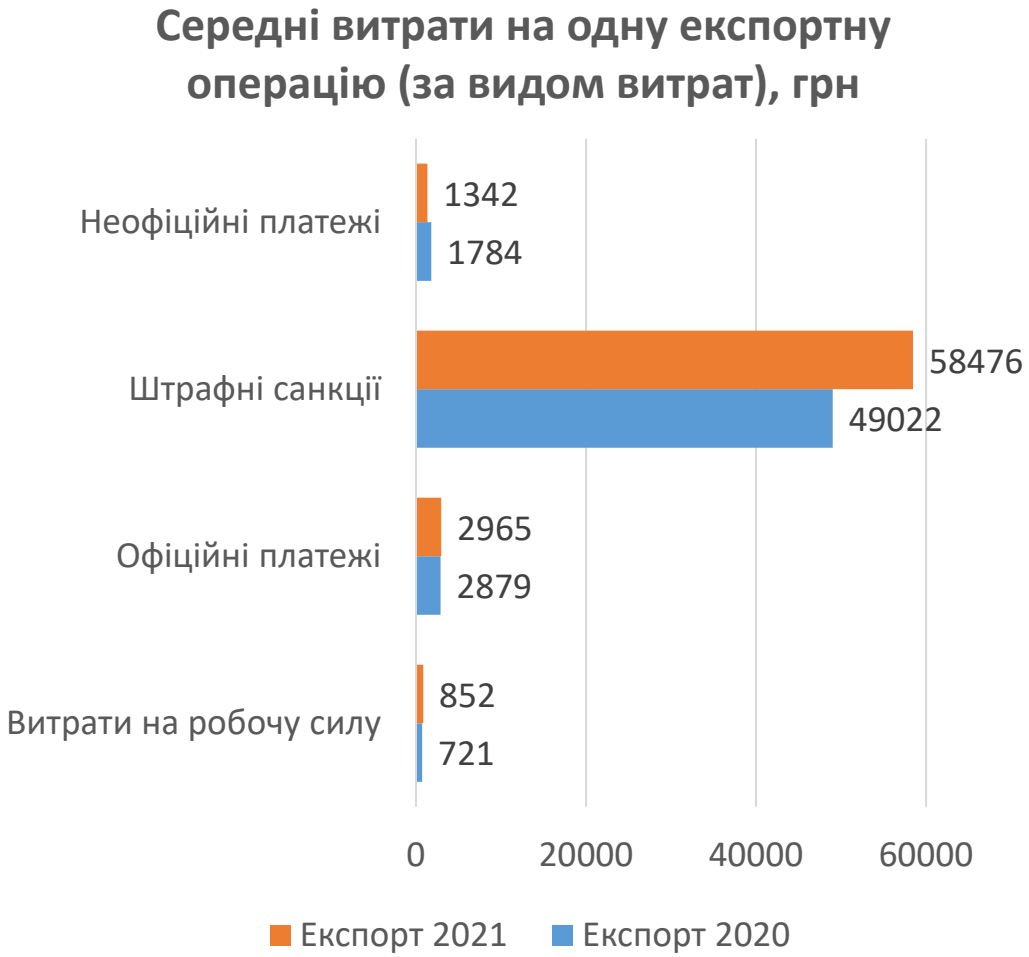
- Найвища оцінка — на Дніпровській митниці (4,1 бала), де тривалість огляду одна з найнижчих.
- Найнижча оцінка — на Одеські митниці (3,3 бала), де тривалий огляд.
- Для більшості митниць оцінки майже не відрізняються від середньої для всіх опитаних (3,7 бала).

Примітка 1: В опитуванні використано класифікацію митниць 2020 року для здійснення порівнянь за деякими показниками.
Примітка 2: Зважаючи на недостатню наповнюваність підвибірки, Азовська та Східна митниці не включені в цей аналіз. Також неможливо провести аналіз за групами (сектор, розмір) для окремих митниць.

ВИТРАТИ НА ПРОХОДЖЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ
МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ
ATLAS NETWORK
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Витрати на проходження митних процедур при експортних операціях

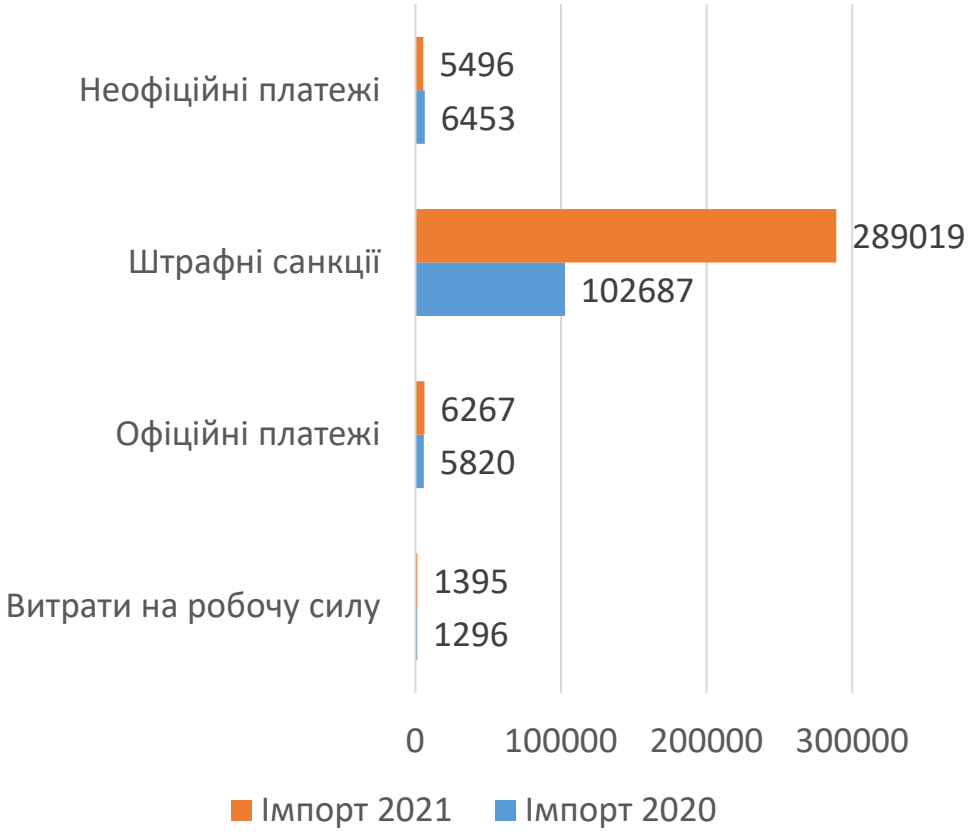

Загальні витрати на 1 експортну операцію можуть становити в середньому 4115 грн (у 2020 році було 4186 грн).

- Порівняно з 2020 роком, середні часові витрати на проходження 1 експортної операції майже не змінилися і становлять 8,7 годин (було 8,9 год).
- Середні часові витрати на проходження 1 експортної операції майже в 2 рази менші, ніж при імпорті.
- Офіційні та неофіційні платежі, штрафні санкції при експорті в середньому в 2-5 разів нижчі, ніж при імпорті.
- Середній розмір штрафу при експорті перевищує середній розмір неофіційних платежів майже в 44 рази.
- Штрафи можуть залишатися найбільшою складовою фінансових витрат на експорт.
- На фоні зростання штрафів, зменшився розмір середнього неофіційного хабаря. При цьому низькі неофіційні платежі на фоні високих штрафів можуть свідчити про низьку ймовірність покарання.

Витрати на проходження митних процедур при імпортних операціях

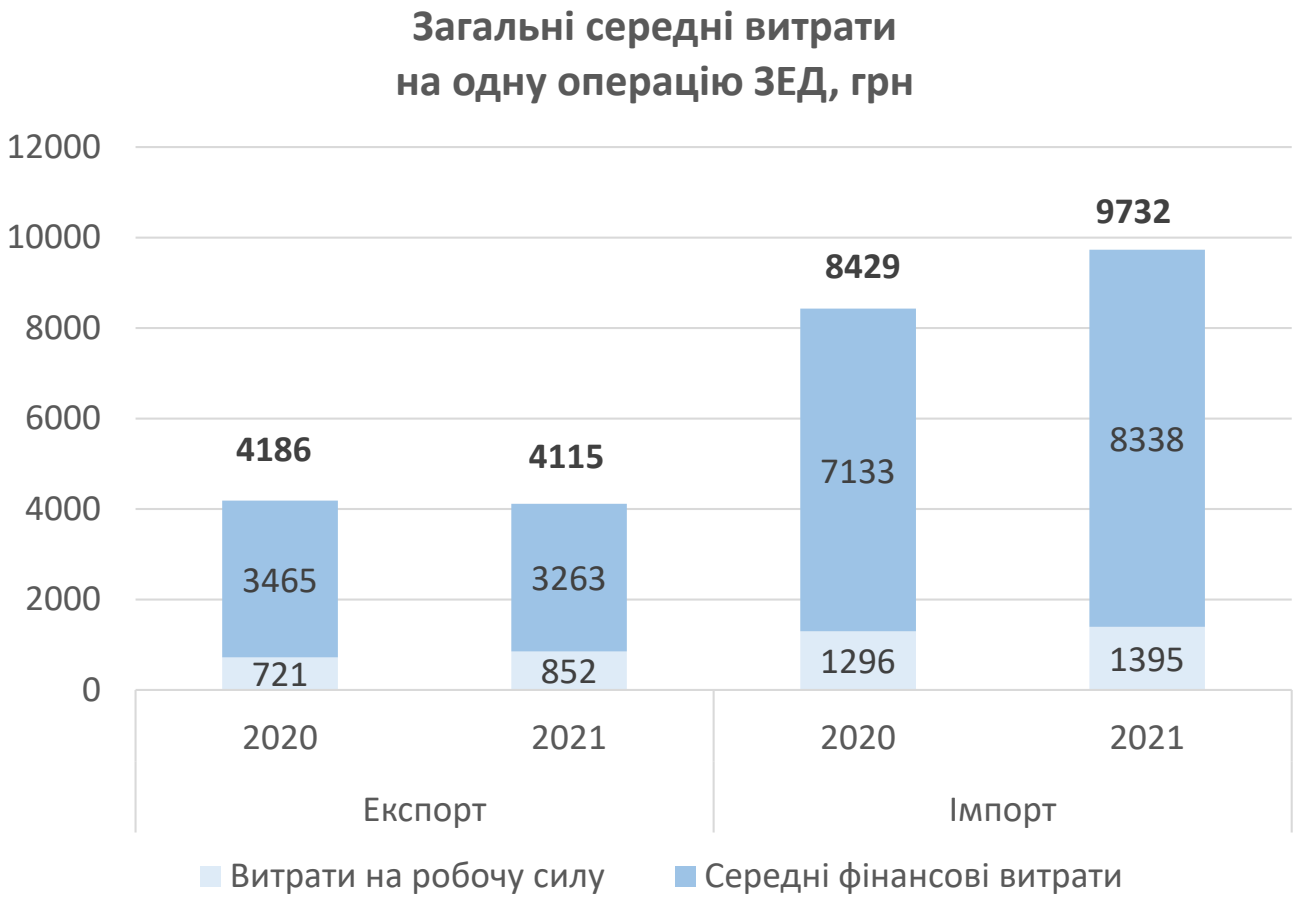
Середні витрати на одну імпортну операцію (за видом витрат), грн

Загальні витрати на 1 імпортну операцію можуть становити в середньому 9732 грн (8429 грн у 2020).

- Порівняно з 2020 роком, середні часові витрати на проходження 1 імпортної операції зменшилися і становлять 14,3 год (було 16 год).
- Середні часові витрати на проходження 1 імпортної операції майже в 2 рази більші, ніж при експорті.
- Офіційні та неофіційні платежі, штрафні санкції при імпорті в середньому в 2-5 разів вищі, ніж при експорті.
- Штрафи можуть бути найбільшою складовою фінансових витрат на імпорт.
- Середній розмір штрафу при імпорті перевищує середній розмір неофіційних платежів майже в 53 рази.
- На фоні зростання штрафів, зменшився розмір середнього неофіційного хабаря. При цьому низькі неофіційні платежі на фоні високих штрафів можуть свідчити про низьку ймовірність покарання.

Витрати на проходження митних процедур при експортних та імпортних операціях

- В середньому витрати на здійснення однієї експортної операції майже в 2,5 рази нижчі ніж для однієї імпортної операції.
- Середні витрати на здійснення однієї експортної операції майже не змінилися, однак зросли витрати при імпорті.
- Зростання вартості імпортних операцій відбулося за рахунок зростання витрат на штрафи.

Примітка: Наповнюваність підвибірок є недостатньою для аналізу середніх витрат у розрізі розміру підприємств та секторів.

РЕФОРМИ НА МИТНИЦІ: ОЦІНКА ТА ОЧІКУВАНІ ЗАХОДИ

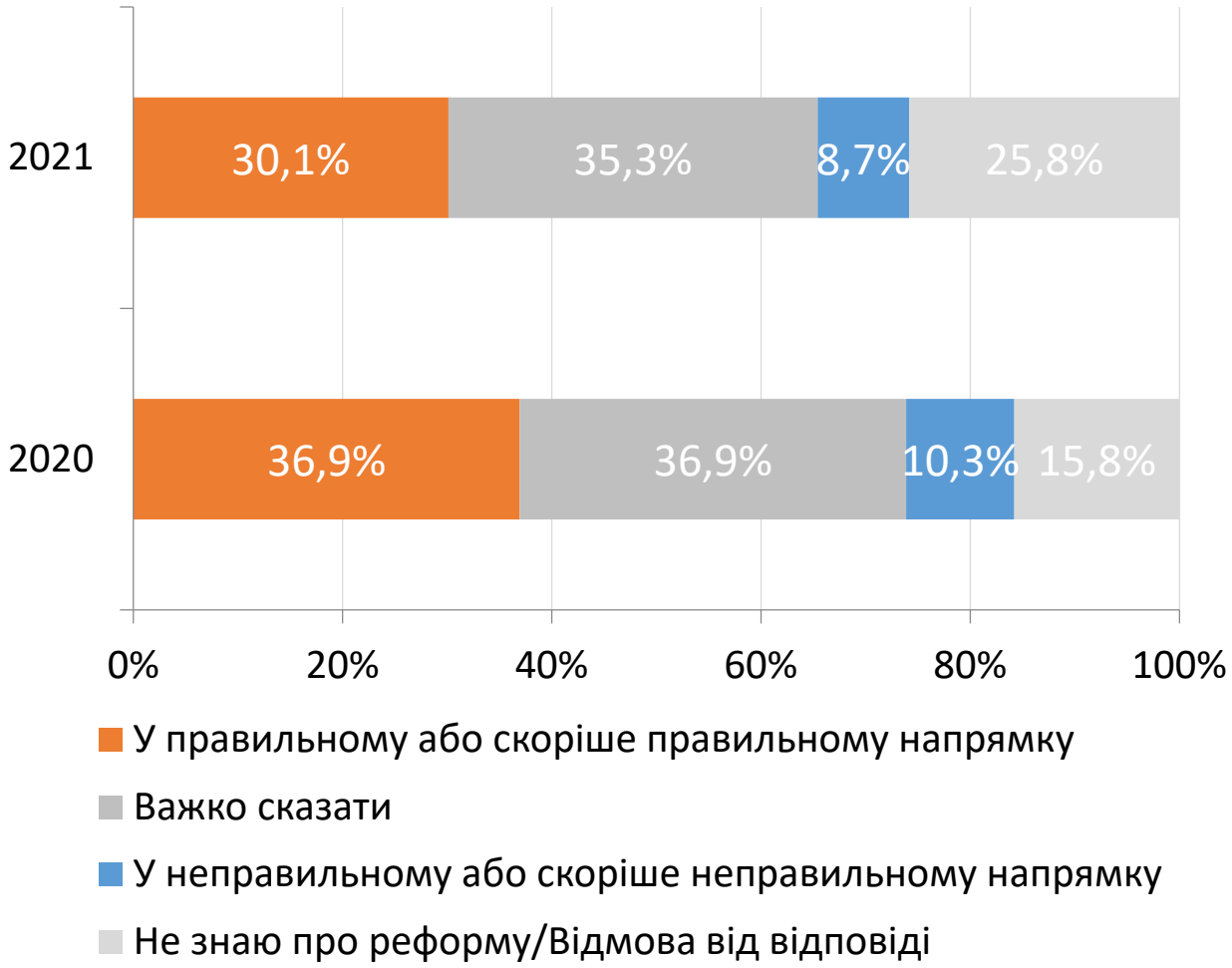
ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Чи у правильному напрямку рухається реформа митниці?

- Частка підприємств, які вважають напрямок реформ на митниці правильним, **перевищує** частку тих, які вважають його неправильним.
- Разом з цим, більше половини опитаних **не знають про реформу** або **не змогли її оцінити** (відповіді «Важко сказати» + «Не знаю»/відмова від відповіді)
- Порівняно з 2020-м роком зменшилася частка **позитивних оцінок** та зросла частка тих, хто **не знає** про реформу
- Підприємства, які лише експортують, найрідше знають про реформу митниці
- Великі підприємства найкраще поінформовані про реформ митниці та найкраще її оцінюють

Очікування бізнесу від реформи митниці

- Основними очікуваннями опитаних бізнесу від реформи митниці є **автоматизація процедур**, **можливість подавати документи повністю в електронному вигляді**, **посилення безпекових функцій митниці** та **введення особистої відповідальності митників**.
- Найменший пріоритет – у **збільшенні митних надходжень до державного бюджету**.
- У 2020 році рейтинг очікуваних реформ очолили **скорочення часу при проходженні митних процедур** та заходи, які сприяють цьому (**автоматизація процедур, подання усіх документів в електронному вигляді**)

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

ПРЯМУЄМО РАЗОМ
ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ПИТАННЯ?

КОНТАКТИ

сайт: www.tfd.ier.com.ua

e-mail: customs@ier.kyiv.ua

Facebook: www.facebook.com/tfd.ier

Проєкт «Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю»
виконує Інститут економічних досліджень та політичних консультацій
за фінансової підтримки
Європейського Союзу, МФ «Відродження» та Atlas Network